

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник кафедри психології
діяльності в особливих умовах

(підпис)

Ліна ПЕРЕЛИГІНА

“ ___ ” _____ 2020 року

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Диференціальна психологія»

циклу загальної (вибіркової) підготовки
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за освітньо-професійними програмами «Екстремальна та кризова
психологія», «Робота з персоналом»

Силабус розроблено згідно робочої програми навчальної дисципліни.

Рекомендовано кафедрою психології діяльності в особливих умовах на:

2020-2021 навчальний рік Протокол від «__» _____ 20__ року №__

Перезатверджено. Начальник кафедри ПДОУ _____ Ліна ПЕРЕЛИГІНА
(підпис)

20__-20__ навчальний рік Протокол від «__» _____ 20__ року №__

Перезатверджено. Начальник кафедри ПДОУ _____ Ліна ПЕРЕЛИГІНА
(підпис)

20__-20__ навчальний рік Протокол від «__» _____ 20__ року №__

2020 рік

1. Анотація

Курс диференційної психології має велике значення у справі формування загального уявлення про механізми походження і розвитку індивідуальних розходжень, умови формування індивідуально-психологічних особливостей особистості. Диференціальна психологія сприяє формуванню у здобувачів ступеня вищої освіти знань про методичні і методологічні аспекти визначення індивідуальних відмінностей, індивідуально-типологічні особливості особистості, індивідуальні відмінності психічних процесів, принципи та специфіку формування індивідуального підходу до людини, які є необхідними для майбутньої практичної роботи в галузі психології.

Головними змістовними конструктами, що передбачено засвоїти при опануванні навчальною дисципліною є: принципи формально-диференційного підходу та структурно-функціонального аналізу; поняття індивід, особистість, індивідуальність; конституційні, індивідуальні, типологічні, групові відмінності; відмінності на різних рівнях структури індивідуальності; відмінності, що виявляються в різних сферах діяльності.

2. Інформація про викладача

Загальна інформація	Селюкова Тетяна Василівна, старший викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах НУЦЗУ
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 434. Робочий номер телефону – 707-34-74.
E-mail	Selukova_tv@ukr.net
Наукові інтереси	Клінічна психологія, Психодіагностика, Диференціальна психологія.
Професійні здібності	-професійні знання і значний досвід роботи клінічним психологом; -досвід керівництва виробничою практикою студентів-психологів; -консультативна та психокорекційна робота з хворими на невротичні розлади, посттравматичні стресові розлади та ін.; -індивідуальна консультативна та психокорекційна робота.

3. Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щосереди з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 434. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Пререквізити: «Введення в спеціальність», «Загальна психологія», «Практикум з психології», «Анатомія та фізіологія ВНД», «Психофізіологія».

Постреквізити: «Вікова психологія», «Психодіагностика», «Патологічна та клінічна психологія», «Соціальна та політична психологія», «Педагогіка та педагогічна психологія», «Конфліктологія», «Психологія управління».

5. Характеристика навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни: засвоєння сучасних теоретичних та прикладних знань про індивідуальні, типологічні та групові психологічні відмінності між людьми, формування умінь пояснювати та аналізувати їх традиційні та новітні класифікації; чинники та закономірності прояву індивідуально-психологічних відмінностей, формування умінь застосовувати набуті знання у практичній професійній діяльності.

Завдання вивчення дисципліни:

- ознайомити здобувачів вищої освіти з диференційною психологією як системою знань;
- сформувати уявлення про механізми походження і розвитку індивідуальних розходжень, напрямки і методи їх дослідження;
- формування уявлення про типологічні моделі індивідуальних і соціальних характерів;
- показати здобувачам вищої освіти варіативність індивідуальних відмінностей;
- сприяти засвоєнню здобувачами вищої освіти засобів і методів виявлення індивідуальних особливостей і їхнього використання в прикладній діяльності
- формування можливостей впроваджувати методи і методики диференційної психології для вирішенні проблем практики.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Диференціальна психологія» здобувач вищої освіти повинен отримати:

Знання:

- знати основні категорії та поняття диференціальної психології;
- теоретичні основи аналізу індивідуально-психологічних відмінностей між людьми;

- знати історію становлення диференціальної психології як науки;
- методи диференціальної психології як окремої галузі психологічного знання;
- джерела індивідуальних розходжень;
- індивідуальні відмінності пізнавальних процесів, темпераменту, характеру, здібностей та інших проявів індивідуальності;
- знати основні вітчизняні та зарубіжні типології особистості;
- знати індивідуальну специфіку функціонування захисних механізмів та стилів поведінки в складних життєвих ситуаціях;
- аспекти статево-полової диференціації;
- диференціально-психологічні аспекти професійної та навчальної діяльностей, стилів спілкування та соціально-значущої діяльності;
- особливості консультативної, психокорекційної та педагогічної роботи з особами різних психологічних типів.

Вміння:

- вміти проводити психодіагностику індивідуальних розходжень;
- визначати індивідуальні особливості людей, які належать до того чи іншого психологічного типу;
- аналізувати власну психологічну індивідуальність та її прояви;
- інтегрувати різноманітні дані про індивідуально-психологічні властивості досліджуваної людини в єдине цілісне уявлення про її індивідуальність та складати психологічну характеристику особи;
- здійснювати облік індивідуальних розходжень при складанні корекційних програм;
- застосовувати знання про індивідуально-психологічні відмінності у практиці психологічної роботи: у профдобрі, в роботі з персоналом, в роботі психолога-діагноста, сфері бізнесу, освіти, сім'ї, міжособових стосунках, в роботі з постраждалими в надзвичайних ситуаціях.

Комунікація:

- донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі професійної діяльності;
- здатність ефективно формувати комунікативну стратегію.

Автономія та відповідальність:

- вміти формулювати цілі і ставити завдання, пов'язані з реалізацією професійної діяльності психолога щодо комплексних способів розуміння індивідуально-психологічних відмінностей особистості;
- вміти управляти комплексними діями або проектами, нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах;
- відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб, здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності.

Повинні бути сформовані наступні компетентності:

Загальні компетентності:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- здатність приймати обґрунтовані рішення.
- здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні (предметні) компетентності:

- здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології;
- здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків;
- здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження;
- здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації;
- здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

Фахові компетентності:

- здатність здійснювати психологічний супровід виконання завдань за призначенням;
- здатність до опанування методик побудови індивідуальних програм забезпечення фахової дієздатності (професійної діяльності).

Програмні результати навчання:

- аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання;
- розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань;
- обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики, тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги;
- складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Денна форма навчання
Рік підготовки	2-й
Семестр	3-й
Обсяг кредитів ЄКТС	5
Загальна кількість годин	150 год.
Лекції	20 год.
Практичні, семінарські	30 год.
Лабораторні	0 год.
Самостійна робота	100 год.
Вид підсумкового контролю	екзамен

6. Календарно-тематичний план викладання дисципліни

Тривалість академічної години в Університеті становить 40 хвилин. Дві академічні години утворюють пару академічних годин, що триває 80 хвилин без перерви.

Тиждень навчання	Тема та її зміст	Вид навчальних занять
1 семестр (15 тижнів)		
Модульний контроль № 1		
1	<p>Тема 1. Предмет, історія, основні методи диференціальної психології. Психометричні основи диференціальної психології.</p> <p>Предмет, задачі, структура диференціальної психології. Основні поняття диференціальної психології. Історія становлення диференціальної психології.. Методи диференціальної психології. Місце диференціальної психології серед інших психологічних дисциплін.</p>	<p>Лек. – 2 год. Сем. – 2 год. СР – 6 год.</p>
2	<p>Тема 2. Теоретичне обґрунтування природи індивідуальних розходжень. Спадковість та середовище. Темперамент як біологічна основа індивідуальних розбіжностей.</p> <p>Теорії обґрунтування природи індивідуальних розходжень. Сучасне розуміння середовища і спадковості. Темперамент як властивість індивідуальності. Теорії темпераменту. Теорія темпераменту В.М. Русалова. Методики дослідження темпераменту: Методика діагностики темпераменту Я.Стреляу. «Формула темпераменту» А.Белова. Опитувальник психологічної структури темпераменту Б.Н.Смірнова. Опитувальник Г.Айзенка (EPI). Опитувальник структури темпераменту В.М.Русалова.</p>	<p>Лек. – 2 год. Сем. – 2 год. СР – 6 год.</p>
3	<p>Тема 3. Властивості нервової системи як природна основа індивідуальних розходжень. Асиметрія півкуль.</p>	<p>Лек. – 2 год. Сем – 2 год. СР – 6 год.</p>

	<p>Загальні уявлення про властивості та типологічні особливості нервової системи</p> <p>Функціональна типологія ВНД, розроблена І. П. Павловим.</p> <p>Асиметрія півкуль головного мозку та її прояви.</p> <p>Особливості переробки інформації правою та лівою півкулями головного мозку.</p> <p>Формування асиметрії в онтогенезі.</p> <p>Профілі функціональної асиметрії.</p>	
4-5	<p>Тема 4. Індивідуальні розходження, пов'язані з особливостями психічних процесів, здібностей та інтелекту. Індивідуальні особливості регулятивної та емоційної сфери.</p> <p>Індивідуальні особливості пізнавальних психічних процесів.</p> <p>Диференціально-психологічні аспекти здібностей</p> <p>Інтелект. Моделі інтелекту.</p> <p>Поняття емоційного інтелекту.</p> <p>Поняття мудрості.</p> <p>Поняття обдарованість, талант, геніальності.</p> <p>Підходи до вивчення геніальності.</p> <p>Методика дослідження емоційного інтелекту Н.Холла.</p> <p>Методика інтелектуальний тест Р.Амтхауера.</p>	<p>Лек. – 2 год.</p> <p>ПЗ – 2 год.</p> <p>Сем – 2 год. МКР</p> <p>СР – 12 год.</p>
Модульний контроль № 2		
6-7	<p>Тема 5. Поняття життєвого стилю в психології.</p> <p>Загальне уявлення про стиль.</p> <p>Індивідуальна варіативність самосвідомості:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Я-концепція як основа життєвого стилю. -Самооцінка як значуща складова самосвідомості. -Стратегії життєвого успіху та мотивація досягнення. -Локус контролю (інтернальність-екстернальність). -Поведінка в ситуації фрустрації (за С.Розенвейгом). -Стилі життя та самоактуалізація особистості. <p>Методика дослідження самооцінки Ч.Д.Спілбергера-Ю.Л.Ханіна.</p> <p>Самоактуалізаційний тест Е.Шострома (САТ).</p> <p>Методика дослідження локусу контролю Дж. Роттера.</p>	<p>Лек. – 2 год.</p> <p>Сем – 2 год.</p> <p>СР – 10 год.</p>
8-9	<p>Тема 6. Когнітивні стилі.</p> <p>Поняття «когнітивний стиль».</p> <p>Види когнітивних стилів та їхнє співвідношення між собою.</p> <p>Характеристика когнітивних стилів:</p>	<p>Лек. – 2 год.</p> <p>ПЗ – 2 год.</p> <p>Сем – 2 год.</p> <p>СР – 10 год.</p>

	<p>-імпульсивність/рефлексивність; -аналітичність/синтетичність; -полезалежність/полenezалежність; -когнітивна простота/когнітивна складність; -ригідність/гнучкість пізнавального контролю та інші. Методики дослідження когнітивних стилів.</p>	
10-11	<p>Тема 7. Індивідуальна специфіка функціонування захисних механізмів та стилів поведінки в складних життєвих ситуаціях. Поняття психологічного подолання (coping-стратегії). Способи емоційно-орієнтованого відреагування. Поняття психологічного захисту. Функції психологічного захисту. Види психологічного захисту Методика діагностики захисних механізмів особистості Плутчика-Келлермана-Конте. Методики «Індикатор копінг-стратегій» Д.Амірхана. Методики дослідження копінг-стратегій Р.Лазаруса.</p>	<p>Лек. – 2 год. ПЗ – 2 год. Сем – 2 год. СР – 10 год.</p>
12	<p>Тема 8. Типологічний підхід до вивчення особистості. Психологія рис особистості. Поняття типології і типу. Основні зарубіжні типології. Основні вітчизняні типології. Рис особистості як психологічна категорія. Теорії рис Г.Айзенка, Р.Б.Кеттелла. Модель Великої П'ятірки (лексична модель). Методика діагностики акцентуацій характеру Леонгарда-Шмішека</p>	<p>Лек. – 2 год. Сем – 2 год. СР – 10 год.</p>
13	<p>Тема 9. Аспекти статево-рольової диференціації. Стать у структурі індивідуальності. Пол. Гендер. Гендерні характеристики особистості: гендерна ідентичність, гендерна роль, гендерний стереотип. Теорії розвитку гендерної ідентичності. Теорії, що пояснюють розбіжності між чоловіками та жінками Теорії, що пояснюють розбіжності між чоловіками та жінками (Еволюційна теорія В.А.Геодакяна, нейроандрогенетична теорія Лі Елліса). Гендерні відмінності в психічній діяльності і поведінці. Методика дослідження психологічного полу особистості С.Бем.</p>	<p>Лек. – 2 год. Сем – 2 год. СР – 10 год.</p>

14-15	Тема 10. Орієнтації особистості та стратегії спілкування. Віковий аспект. Етнічний аспект. Репрезентативні системи. Стратегії і стилі спілкування Стилi педагогічного спілкування Стилi лiдерства або керування Стилi і помилки батьківського виховання Соціально значуща діяльність. Варіативність асоціальної поведінки. Професійні типології. Індивідуальні відмінності, пов'язані з віком. Крос-культурні дослідження. Етнічна свідомість. Національний характер. Методика дослідження стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях К.Томаса.	Лек. – 2 год. ПЗ – 2 год. Сем – 2 год. Сем – 2 год. МКР СР – 20 год.
Всього		150 годин

Примітка: Лек. – лекція; ПЗ – практичне заняття; Сем. – семінарське заняття; МКР – модульна контрольна робота; СР – самостійна робота.

7. Список рекомендованої літератури

Базова

1. Диференційна психологія / За заг. редакцією С. Д. Максименка. Підручник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. 600 с.
2. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2010. 432 с.
3. Романевська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. Львів: Новий Світ, 2011. 236 с.
4. Карапетрова О. В. Диференціальна психологія : навчально-методичний посібник. Бердянськ: БДПУ, 2014. 216 с.
5. Мазяр О. В. Диференціальна психологія: модульний курс: навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. 284 с.

Допоміжна література

1. Анастаси А. Дифференциальная психология. М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. 752 с.
2. Ильин Е. П. Психология индивидуальных различий. СПб.: Питер, 2004. 701 с.
3. Кондрашихина О.А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. К.: Центр учебной литературы, 2009. 232 с.
4. Нартова-Бочавер С. К. Дифференциальная психология. М.: Флинта, 2003. –280 с.

5. Пасніченко А. Е. Диференціальна психологія у тестах: Практикум. Чернівці: Рута, 2005. 84 с.

6. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. К.: Либідь, 2003. 376 с.

7. Формування українського етносу, Національний характер українців. К.: Українське народознавство, 2002. 134 с.

8. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Оцінювання результатів навчання з дисципліни «Диференціальна психологія» здійснюється за накопичувальною бально-рейтинговою системою, основною метою якої є регулярна й комплексна оцінка результатів навчальної діяльності та сформованості компетентностей.

Оцінювання компетентностей здобувачів здійснюється з використанням трьох шкал:

перша – накопичувальна шкала – 100-бальна;

друга – рейтингова шкала оцінювання – ЄКТС;

третья – національна (традиційна) – 4-бальна (чотирибальна).

Порядок накопичування навчальних балів за 100-бальною шкалою

Вид навчальної роботи		Кількість	Максимальний бал за вид навчальної роботи	Загальна максимальна сума балів
I. Поточний контроль				
Модуль № 1	Лекції	4	1	4
	Семінари	4	2	8
	Практичні заняття*	1	3	3
	Модульна контрольна робота*	1	6	6
Разом за модуль № 1				21
Модуль № 2	Лекції	6	1	6
	Семінари	7	2	14
	Практичні заняття*	3	3	9
	Модульна контрольна робота*	1	6	6
Разом за модуль № 2				35
Разом за поточний контроль				56
II. Індивідуальна самостійна робота				10
III. Диф. залік				34
Разом за всі види навчальної роботи				100

* – обов'язкові види навчального контролю.

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів:
 - поточного контролю роботи здобувача впродовж семестру;
 - підсумкового контролю успішності.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському та практичному занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та набутих навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 2 балів):

2 бали – здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

1 бал – здобувач частково володіє матеріалом та може окреслити лише деякі проблеми теми;

0 балів – здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкрив лише окремі положення при цьому допустив суттєві помилки.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка викладання, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 3 балів):

3 бали – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни; граматично і стилістично без помилок оформлений звіт;

2 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, у звіті допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки.

1 бали – завдання виконане частково, у звіті допущені граматичні чи стилістичні помилки.

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього семінарського заняття в межах окремого залікового модуля.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з чотирьох питань.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні модульних контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 6 балів):

6 балів – вірно дана відповідь на всі питання з дотриманням всіх вимог до виконання;

5 балів – вірно дана відповідь на всі питання, але обґрунтування відповіді недостатнє, допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

3-4 балів – дана відповідь на два питання;

1-2 бали – дана відповідь на одне питання;

0 балів – відповідь відсутня.

Перелік питань до модульного контролю № 1:

1. Предмет і задачі диференційної психології.
2. Структура диференційної психології.
3. Місце диференційної психології серед інших дисциплін.
4. Поняття індивід, особистість, індивідуальність.
5. Періоди в історії диференційної психології.
6. Методи диференційної психології.
7. Поняття спадковості та середовища.
8. Теоретичне обґрунтування природи індивідуальних розходжень
9. Теорія спадкових факторів в обґрунтуванні природи індивід. розбіжностей.
10. Соціогенетична теорія. Теорія конвергенції в обґрунтуванні природи індивідуальних розбіжностей.
11. Теорія впливу конституційних та морфологічних ознак в обґрунтуванні природи індивідуальних розбіжностей.
12. Теорія диференціації в обґрунтуванні природи індивідуальних розбіжностей.
13. Теоретичні основи диференційно-психологічного аналізу.
14. Принципи диференційно-психологічного аналізу.
15. Властивості та типологічні особливості нервової системи.
16. Типологія ВНД, розроблена І. П. Павловим.
17. Асиметрія півкуль головного мозку. Функції правої та лівої півкулі.
18. Асиметрія півкуль головного мозку. Характерні особливості ліворуких
19. Темперамент як властивість індивідуальності.
20. Визначити поняття темпераменту.
21. Поняття темпераменту в школі Б.М.Тєплова та В.Д.Небиліцина.
22. Поняття темпераменту в школі В.С.Мерліна.
23. Концепція темпераменту В.М.Русалова.
24. Індивідуальні особливості пізнавальних психічних процесів (уяви, мови, мислення, уваги, пам'яті, сприймання).
25. Диференційно-психологічні особливості вольової сфери.
26. Диференційно-психологічні особливості емоційної сфери людини.
27. Сутність індивідуальних варіантів переживань емоцій та почуттів.
28. Структура та характеристика здібностей.

- 29.Індивідуально-психологічні відмінності здібностей.
- 30.Індивідуально-психологічні відмінності інтелекту.
- 31.Факторні теорії інтелекту. Теорії множинності інтелекту.
- 32.Оцінки варіативності інтелекту.
- 33.Поняття емоціонального інтелекту, мудрість, обдарованість, талант. геніальність.

Перелік питань до модульного контролю № 2:

1. Поняття життєвого стилю в психології.
2. «Я-концепція» як основа життєвого стилю.
3. Поняття локус контролю (екстернальність – інтернальність).
4. Стилi життя та самоактуалізація.
5. Стратегії життєвого успіху та мотивація досягнення.
6. Поняття когнітивного стилю в психології індивідуальності.
7. Параметр когнітивного стилю поле залежність-поленезалежність.
8. Параметр когнітивного стилю аналітичність-синтетичність.
9. Параметр когнітивного стилю рефлексивність-імпульсивність.
- 10.Параметр когнітивного стилю когнітивна простота-когнітивна складність.
- 11.Параметр когнітивного стилю ригідність-гибкість пізнавальних процесів.
12. Стилi розв'язання проблемних ситуацій.
13. Поняття психологічного подолання (копінг-стратегії).
14. Захисні механізми особистості.
15. Індивідуальні стилі реагування
16. Характер як диференціально-психологічний феномен.
17. Місце характеру в структурі індивідуальності.
18. Психологія рис особистості.
19. Теорія рис, розроблена Г.Айзенком.
20. Теорія рис особистості Р.Кеттелла.
21. Модель «Великої П'ятірки».
22. Типологічний підхід до вивчення особистості та характеру.
23. Основні зарубіжні та вітчизняні типології.
24. Поняття акцентуації характеру.
25. Харатеристика акцентуацій характеру по К.Леонгарду.
26. Харатеристика акцентуацій характеру по А.Є.Лічко.
27. Стаття у структурі індивідуальності. Пол. Гендер.
28. Поняття статевий диморфізм, статевий дипсихізм.
29. Гендерні характеристики особистості: гендерна ідентичність, гендерна роль, гендерний стереотип.
30. Теорії розвитку гендерної ідентичності.
31. Еволюційна теорія пола В.Геодакяна.
32. Нейроандрогенетична теорія Л. Елліса.
33. Психологічні прояви статевих особливостей.

34. Диференціально-психологічні аспекти вікових особливостей.
35. Диференціально-психологічна специфіка темпів органічного росту.
36. Орієнтація особистості та стратегія спілкування.
37. Стиль спілкування в структурі індивідуальності.
38. Стили міжособистісної взаємодії.
39. Стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях.
40. Стили лідерства.
41. Стили педагогічного спілкування.
42. Стили навчальної діяльності
43. Стили батьківського виховання.
44. Соціально-значуща діяльність та її варіації.
45. Варіативність поведінки, що відхиляється, і асоціального поводження.
46. Диференціально-психологічний аспект професійної діяльності.
47. Репрезентативні системи.

Індивідуальна самостійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка передбачає створення умов для повної реалізації його творчих можливостей, застосування набутих знань на практиці.

Здобувачу вищої освіти необхідно обрати одну-дві з рекомендованих тем та самостійно виконати поглиблене теоретичне дослідження. Результати дослідження оформити звітом у формі есе, реферату або презентації.

Критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів):

- 10 балів – самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі;
- 9 балів – робота виконана в повному обсязі, але допущені незначні помилки;
- 8 балів – робота виконана майже на 90% від загального обсягу;
- 7 балів – обсяг виконаних завдань становить від 80% до 89% від загального обсягу;
- 6 балів – здобувач виконав лише від 70% до 79% від загального обсягу;
- 5 балів – обсяг виконаної роботи становить від 50% до 69% від загального обсягу;
- 4 бали – виконана частина роботи складає від 40% до 49% від загального обсягу;
- 3 бали – складає від 20% до 39% від загального обсягу;
- 2 бали – обсяг виконаних завдань складає від 10% до 19% від загального обсягу;
- 1 бал – в цілому обсяг виконаних завдань складає менше 10% від загального обсягу;
- 0 балів – завдання передбачене на індивідуальну самостійну роботу здобувачем не виконане.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

Перелік рекомендованих завдань для індивідуальної самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

1. Етапи розвитку диференціальної психології.
2. Типологічні особливості прояву властивостей нервової системи. Типи ВНД.
3. Співвідношення понять «норма», «патологія» і «акцентуація характеру».
4. Класичні традиції дослідження темпераменту: дослідження темпераменту в працях І. П. Павлова.
5. Дослідження темпераменту в працях Б. М. Теплова.
6. Дослідження темпераменту в працях В. Д. Небиліцина.
7. Дослідження темпераменту в працях В. С. Мерліна.
8. Зарубіжні дослідження темпераменту (Г. Айзенк, Я. Стреляу).
9. Сучасні традиції дослідження типів темпераменту та темпераментальних властивостей (В.М. Русалов та ін.).
10. Індивідуальний стиль діяльності та життєдіяльності.
11. Концепція соціальних характерів Е. Фромма: за та проти.
12. Маніпулятивні характери Е. Шострома та сучасна реальність.
13. Мораль, культура та особистість у концепції Б.С. Братуся.
14. Методологічні та теоретичні проблеми дослідження індивідуального характеру в сучасній психології.
15. Конституціональний підхід у дослідженні індивідуального характеру та сучасна практична психологія.
16. Класифікація особистості О.Ф. Лазурського та сучасна практика.
17. Втілення вчення про функціональні типи К. Юнга в практиці надання психологічної допомоги.
18. Концепція особистісних рис Г. Оллпорта: особистісний диференціал.
19. Підхід Ч. Ломброзо до характеру людини.
20. Реалізація психоаналітичної моделі індивідуальних характерів А. Лоуена у практиці психотерапії.
21. Типи психопатій за П. Б. Ганнушкіним.
22. Типологічна модель К. Леонгарда.
23. Типи психопатій та акцентуацій характеру підлітків у працях О. Є. Лічко.
24. Диференціація в навчанні: актуальні проблеми теорії та практики.
25. Диференціація індивідуальних здібностей та задатків.

26. Теорії творчих здібностей (Я. О. Пономарьов, Дж. Гілфорд, П. Торренс, В. О. Моляко, Едвард де Боно).
27. Диференціація статті (теорії В. А. Геодакяна та Лі Елліса).
28. Комунікбельність у жінок та чоловіків
29. Статеві відмінності схильності до радості.
30. Емоційна стійкість до впливів стресогенних факторів у чоловіків і жінок.
31. Взаємодія психології праці з диференційною психологією.
32. Взаємодія екстремальної та кризової психології і диференціальної психології.
33. Диференціально-психологічний аспект професійної та навчальної діяльності.
34. Індивідуальний підхід в роботі з постраждалими в надзвичайних ситуаціях.
33. Індивідуально-психологічні відмінності при профотборі, в роботі з персоналом, в управлінні, бізнесі, міжособових стосунках, тощо.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться у формі усного екзамену.

Кожен варіант екзаменаційного білету складається з трьох питань. Розв'язання завдань-задач повинно містити: формулювання нульової та альтернативної гіпотези, обґрунтування вибору статистичного критерію, розрахунок емпіричного значення критерію, порівняння емпіричного значення критерію з критичними, визначення вірогідності вірності нульової гіпотези, прийняття нульової або альтернативної гіпотези і її обґрунтування, змістовний висновок на питання задачі. Теоретичне питання оцінюється за повнотою відповіді.

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені (оцінюється від 0 до 34 балів):

25-34 балів – в повному обсязі здобувач володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст теоретичного питання, правильно розв'язав усі задачі з повним дотриманням вимог до виконання;

20-24 бали – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст теоретичних питань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки. Відповідь надана на три питання.

15-20 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Відповідь надана на два питання.

7-14 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Недостатньо розкриті зміст теоретичного питання та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильна відповідь надана на

одне питання, на інші – частково.

1-6 балів – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки.

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичного питання та практичних завдань. Не відповів на жодне питання.

Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену:

1. Предмет і задачі диференціальної психології. Структура диференціальної психології.
2. Місце диференціальної психології серед інших дисциплін.
3. Періоди в історії диференціальної психології.
4. Методи диференціальної психології
5. Основні поняття диф. психології: індивід, особистість, індивідуальність.
6. Поняття спадковості та середовища.
7. Спадковість як визначальний фактор індивідуальних розходжень. Техніки дослідження спадковості та оточуючого середовища
8. Теоретичне обґрунтування природи індивідуальних розходжень (теорія спадкових факторів, соціогенетична теорія, теорія конвергенції, теорія впливу конституційних та морфологічних ознак, теорія диференціації).
9. Принципи диференціально-психологічного аналізу.
10. Властивості та типологічні особливості нервової системи.
11. Типологія ВНД, розроблена І. П. Павловим..
12. Асиметрія півкуль головного мозку. Функції правої та лівої півкулі.
13. Асиметрія півкуль головного мозку. Характерні особливості ліворуких.
14. Темперамент як властивість індивідуальності. Теорії темпераменту.
15. Теорія психофізіологічних основ індивідуальних відмінностей (І. П. Павлов).
16. Темперамент. Поняття темпераменту в школі Б. М. Теплова та В. Д. Небиліцина.
17. Темперамент. Поняття темпераменту в школі В. С. Мерліна.
18. Темперамент. Концепція темпераменту В. М. Русалова.
19. Темперамент. Концепція темпераменту Я. Стреляу.
20. Міжпівкульна асиметрія. Функції правого і лівого півкулі.
21. Міжпівкульна асиметрія. Характерні особливості ліворуких.
22. Індивідуальні особливості пізнавальних психічних процесів (уяви, мови, мислення, уваги, пам'яті, сприймання).
23. Структура та характеристика здібностей. Теорії здібностей.
24. Індивідуально-психологічні відмінності здібностей.
25. Індивідуально-психологічні відмінності інтелекту. Теорії інтелекту.
26. Поняття емоційного інтелекту.
27. Поняття: мудрість, обдарованість, талант, геніальність.

28. Поняття життєвого стилю в психології. Індивідуальна варіативність самосвідомості
29. «Я-концепція» як основа життєвого стилю.
30. Самооцінка як значуща складова самосвідомості.
31. Стратегії життєвого успіху та мотивація досягнення.
32. Локус контролю (інтернальність-екстернальність).
33. Поведінка в ситуації фрустрації (за С. Розецвейгом).
34. Стили життя та самоактуалізація особистості
35. Стратегії життєвого успіху та мотивація досягнення.
36. Поняття когнітивного стилю в психології індивідуальності.
37. Параметри когнітивного стилю (полезалежність-полenezалежність, аналітичність-синтетичність, рефлексивність-імпульсивність, когнітивна простота-когнітивна складність, ригідність-гибкість пізнавальних процесів).
38. Поняття психологічного подолання (копінг-стратегії).
39. Захисні механізми особистості.
40. Місце характеру в структурі індивідуальності. Формування характеру.
41. Структура характеру. Система відносин особистості і рис характеру.
42. Характер як відповідь особистості на фрустрацію, поняття акцентуації характеру.
43. Характеристика акцентуацій характеру за К. Леонгардом та А.Є. Лічко.
44. Типологічний підхід до вивчення особистості та характеру. Поняття типології та типу.
45. Основні зарубіжні та вітчизняні типології.
46. Психологія рис особистості. Теорія рис особистості Р. Кеттелла, Г. Айзенка.
47. Психологія рис особистості. Модель Великої П'ятірки.
48. Анатоомо-фізіологічні основи гендерних розбіжностей. Основні поняття: пол, гендер. Поняття статевий диморфізм, статевий дипсихізм.
49. Гендерні характеристики особистості – гендерна ідентичність, гендерна роль, гендерний стереотип.
50. Типи гендерної ролі: маскулінна, фемінна, андрогінна.
51. Теорії розвитку гендерної ідентичності. Етапи розвитку гендерної ідентичності по І.С. Кону.
52. Еволюційна теорія пола В. Геодакяна.
53. Нейроандрогенетична теорія Л. Елліса.
54. Психологічні прояви статевих особливостей та гендерних відмінностей.
55. Диференціально-психологічні аспекти вікових особливостей.
56. Стиль спілкування в структурі індивідуальності.
57. Варіативність поведінки, що відхиляється, і асоціального поведіння.
58. Стили міжособистісної взаємодії.
59. Орієнтація особистості та стратегії спілкування.
60. Стиль спілкування в структурі індивідуальності.
61. Стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях.

62. Стили лідерства.
63. Стили педагогічного спілкування.
64. Стили батьківського виховання.
65. Соціально-значуща діяльність та її варіації.
66. Варіативність поведінки, що відхиляється і асоціального поводження.
67. Індивідуальні стилі реагування.
68. Спрямованість особистості в структурі індивідуальності.
69. Індивідуальний стиль діяльності.
70. Взаємодія психології праці та диференціальної психології.
71. Взаємодія екстремальної та кризової психології і диференціальної психології.
72. Диференціально-психологічний аспект професійної та навчальної діяльності.
73. Індивідуальний підходу в роботі з постраждалими в надзвичайних ситуаціях.
74. Індивідуально-психологічні відмінності при профотборі, в управлінні, бізнесі, коучінгу, міжособових стосунках.
75. Індивідуально-психологічні відмінності в роботі з персоналом.
76. Репрезентативні системи.

Отримані здобувачем бали за накопичувальною 100-бальною шкалою оцінювання знань переводяться у національну шкалу та в рейтингову шкалу ЄКТС згідно з таблицею.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами з навчальної дисципліни

Накопичувальна 100-бальна шкала	Рейтингова шкала ЄКТС	Національна шкала
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно
0–34	F	

9. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Вивчення навчальної дисципліни «Диференціальна психологія» потребує: виконання завдань згідно з навчальним планом; підготовки до практичних та семінарських занять; опрацювання рекомендованої основної та додаткової літератури.

2. Якісне освоєння теоретичних питань курсу. Обов'язкова наявність конспекту лекцій.

3. Результатом підготовки до заняття повинно бути змістовне володіння здобувачем вищої освіти матеріалом теми, якій присвячено відповідне заняття, а саме: підтвердження теоретичного матеріалу прикладами, знання основних положень сучасної психології, уміння аргументовано викласти певний матеріал.

4. Відповідь здобувача повинна демонструвати ознаки самостійності виконання поставлених завдань, а також умінням коментувати відповіді інших здобувачів, доповнювати їх, знаходити помилки (неточності, недоліки) та надавати правильну відповідь.

5. Присутність здобувачів вищої освіти на лекційних та практичних заняттях є обов'язковою. Пропущені з поважних причин заняття мають бути відпрацьовані.

5. Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися навчальної етики, Поважно ставитися до учасників процесу навчання, бути зваженим, уважним та дотримуватися дисципліни та строкових параметрів навчального процесу.

6. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

Розробник:
старший викладач
кафедри психології діяльності
в особливих умовах

Тетяна СЕЛЮКОВА